

Сербін І.В. А.С. Макаренко і розвиток педагогічної майстерності вчителя // Національна освіта у контексті творчості А. Макаренка: Зб. наук. праць /За ред. проф. М. В. Левківського. – Житомир: ЖДЦНТІЕІ, 2003.– С. 145-146.

**Сербін І.В.,
Житомирський педуніверситет**

**А.С.МАКАРЕНКО І РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ**

Велику увагу розвитку педагогічної майстерності та педагогічної техніки майбутнього вчителя приділяв А.С.Макаренко. Він наголошував, що педагог повинен бути патріотом своєї Батьківщини, мати добру загальноосвітню, професійну і педагогічну підготовку, бути ініціативним, активним, енергійним і оптимістичним, чуйним, вимогливим до себе і до вихованців, проявляти педагогічний такт, володіти мовленнєвими уміннями, мімікою, емоціями, поведінкою (1,385).

Гуманістична спрямованість – це спрямованість на особистість іншої людини, яка дає змогу оцінювати свою діяльність з точки зору позитивних індивідуальних змін у життєдіяльності своїх вихованців. Гуманістична спрямованість професійних рішень А.С.Макаренка виявляється в тому, що він вбачає у вихованцеві особистість, поважає його і тому його тактика – допомогти особистості знайти оптимальне рішення у будь-якій навчальній та життєвій ситуації.

Зміст професійної компетентності – це знання предмета, методики його викладання, педагогіки та психології. Знання педагога – це особистісно усвідомлена система, яка вміщує власні оцінки, судження, переконання, погляди. А.С.Макаренко зазначав, що „головне в житті не самі знання, а та гармонія, яка виявляється, коли знання добре вміщені в душі, та філософія, яка визначає людину, її світогляд”(2,107).

Третім елементом у структурі педагогічної майстерності є здібності до педагогічної діяльності, а четвертим – є педагогічна техніка як форма організації поведінки вчителя. Педагогічна техніка – це прийоми володіння своїм організмом, мовленням, увагою й увагою та методами впливу на інших людей.

Уся педагогічна діяльність складається з ланцюга педагогічних ситуацій. Майстерність вчителя полягає в умінні перетворювати ситуацію на педагогічну задачу, тобто спрямувати умови, що склалися, на перебудову стосунків, наближаючись до поставленої педагогічної мети. Розв'язання педагогічної задачі – це основна клітина педагогічної майстерності, яка відбиває рівень професіоналізму педагога. Розв'язання задачі складається з аналізу ситуації в цілісному процесі педагогічної діяльності, усвідомленні проблеми і формулюванні задачі, розробки проекту рішення практичної реалізації запланованого рішення й аналізу результату, під час якого педагог порівнює наслідки розв'язання задачі з поставленими завданнями. Всі ці етапи можна простежити в ситуаціях, описаних А.С.Макаренко в „Педагогічній поемі”. Успіх їх практичного розв'язання забезпечили гуманістична спрямованість і розвинута педагогічна техніка А.С. Макаренка (вміння володіти собою, витримка, спостережливість, розуміння психічного стану вихованців, а також уміння висловлюватися вагомо і категорично). Він володіє ситуацією, вміє її перебудувати, забезпечити перехід конфронтації у співробітництво.

На думку Н.В.Кузьміної педагогічна задача усвідомлюється як задача, коли виконуються наступні умови:

- 1) у процесі педагогічної діяльності виникають певні утруднення, подолати які можна декількома способами;

- 2) висувається вимога знаходження оптимального способу досягнення бажаного результату та із множини рішень, вибирається одне, яке служить критерієм;
- 3) має місце система обмежень при переході з одного стану в інший. Зокрема такими обмеженнями є певні засоби, що обов'язково використовуються при розв'язанні задачі (3, с.167).

Враховуючи, що задачі беруть свій початок з різноманітних педагогічних ситуацій виділяємо наступні три типи задач в залежності від взаємодії зовнішніх причин і внутрішніх умов.

Перший – це тип узгоджених взаємодій між суб'єктами виховної діяльності. Він виникає на основі того положення, що педагогічні задачі, які поставлені педагогом, відповідають віковим, індивідуально-типологічним властивостям особистості вихованця, тому внутрішнє приймається ним.

Друга ситуація неузгодженої взаємодії виникає в тому випадку, коли поставлена задача не співпадає з потребами, інтересами, установками учнів.

Третя ситуація суперечливої взаємодії виникає за таких обставинах, коли задача, що поставлена учителем не тільки не співпадає із внутрішніми прагненнями, інтересами учнів, а й відкрито їм суперечить (4, с.143).

Відповідно до типів взаємодії виділяємо три рівні професійної майстерності педагога: продуктивний, малопродуктивний, непродуктивний, що відображають насамперед їх результативність виховної діяльності.

Молодий учитель повинен усвідомлювати, що саме він, його особистість, є своєрідним „інструментом” педагогічного впливу на взаєностосунки з учнями, батьками, колегами, що вимагає від нього вивчення і вдосконалення власної педагогічної техніки, мовлення, невербальної поведінки, розвиток здібностей, формування професійних якостей і вмінь. Одним із можливих шляхів реалізації всього цього є педагогічна майстерність.

Педагогічна взаємодія є сукупністю педагогічних ситуацій, тобто окремих і водночас взаємопов'язаних фрагментів педагогічної діяльності, кожен з яких несе в собі всі її ознаки: є певні суперечності між реальним станом вихованості, навчальними можливостями учнів і метою, для досягнення якої організовують дії дітей. Такими ситуаціями є різні форми педагогічної взаємодії вчителя з учнями, батьками, колегами: організація уроку, ведення бесіди, розповідь про важливі проблеми людського буття.

Розвитку педагогічної майстерності та педагогічної техніки майбутнього вчителя, що ґрунтується на ідеях і діяльності А.С.Макаренка значна увага приділяється під час вивчення педагогічних дисциплін в Житомирському педуніверситеті .

Література

1. Макаренко А.С. Письмо Л.В.Конисевичу // Пед.соч.: В 8т. – М.,1986.-Т.8.- С.107.
2. Макаренко А.С. Избр.произв.: В 3т./ Ред.колег.:Н.Д,Ярмаченко и др. – К.: Рад.шк.,1985.
3. Кузьмина Н.В. Профессионализм деятельности преподавателя і мастера производственного обучения ПТУ.-М.,1989.-С.167
4. О.А.Дубасенюк Основи теорії і практики професійної діяльності педагога.-Житомир: Житомир.держ.пед.ін-т,1994.- С.143